

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio
Dyddiad y cyfarfod	19 Mawrth 2025
Aelod Arweiniol / Swyddog	Y Cynghorydd Gwyneth Ellis / Bob Chowdhury – Prif Archwilydd Mewnol
Awdur yr adroddiad	Bob Chowdhury – Prif Archwilydd Mewnol
Teitl	Siart, Strategaeth a Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant Archwilio Mewnol 2025-26

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn darparu Siarter, Strategaeth a Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant Archwilio Mewnol i'r Pwyllgor ar gyfer 2025-26.
- 1.2 Mae'r Siarter yn diffinio diben, awdurdod a chyfrifoldeb Archwilio Mewnol yn unol â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU sy'n gymwys o 1 Ebrill 2025.
- 1.3 Nod y Strategaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2025-26 yw cefnogi'r cyngor i wneud y defnydd gorau o'i adnoddau ac mae'n ystyried risgiau strategol a'r blaenoriaethau corfforaethol.
- 1.4 Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i Archwilio Mewnol nodi ei drefniadau sicrhau ansawdd mewn ffurf Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1 Mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol sy'n atebol i Reoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) gynnal system ddigonol ac effeithiol o archwilio mewnol ar gyfer ei gofnodion cyfrifo a'i system reolau mewnol. Yn unol â Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU, bydd mesurau diogelu yn

parhau mewn grym am gyfnod er mwyn cynnal annibyniaeth a gwrthrychedd Archwilwyr Mewnol.

- 2.2 Yn ystod y deuddeg mis diwethaf mae Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol wedi cynnal ymgynghoriad gyda'r proffesiwn archwilio ynghylch y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd a ddaeth i rym ym mis Ionawr 2025. Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn arwain yr arfer proffesiynol byd-eang o archwilio mewnol ac yn gweithredu fel sail ar gyfer gwerthuso a dyrchafu ansawdd y swyddogaeth archwilio mewnol.
- 2.3 Er mwyn sicrhau y gall pob Awdurdod Lleol gydymffurfio â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd, mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA), wedi adolygu'r safonau ac wedi cynhyrchu'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn y Sector cyhoeddus UP. Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd yn y Sector Cyhoeddus yn caniatáu 12 mis i awdurdodau lleol adolygu eu holl ddogfennau a phrosesau archwilio mewnol i gydymffurfio â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU.
- 2.4 Bydd y Prif Archwilydd Mewnol yn adolygu'r Siarter bob blwyddyn a'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer cymeradwyaeth terfynol.
- 2.5 Bydd y Prif Archwilydd Mewnol yn adolygu'r Strategaeth bob blwyddyn a'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer cymeradwyaeth terfynol.
- 2.6 Mae'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant wedi'i ddylunio i ddarparu sicrwydd rhesymol i fudd-ddeiliaid amrywiol y gwasanaeth fod archwilio mewnol yn:
- Perfformio gwaith yn unol â'r Siarter;
 - Gweithredu mewn modd effeithiol ac effeithlon; ac
 - Ychwanegu gwerth ac yn parhau i wella'r modd y mae'n gweithredu.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Bod y Pwyllgor yn cymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol (Atodiad 1) a'r Strategaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2025-26 (Atodiad 2), a'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant (Atodiad 3).

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Mae cyflwyno'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU wedi golygu bod angen adolygu'r Siarter a chynnwys gwybodaeth ychwanegol. Y prif newid i'r Siarter yw Mandad Archwilio Mewnol a ddylai amlinellu'r swyddogaeth archwilio mewnol.
- 4.2 Mae'r Strategaeth wedi'i diwygio i gydymffurfio â gofyniad Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU i gyflwyno barn archwilio mewnol blynyddol ac adroddiad y gall y sefydliad ei ddefnyddio i lywio ei ddatganiad llywodraethu.
- 4.3 Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol yn Atodiad 2 yn rhoi cefndir i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol, ond eleni mae'r cynllun blynyddol wedi ei ddileu a bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel dogfen ar wahân i gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 11 Mehefin 2026.
- 4.5 Yn dilyn Asesiad Sicrwydd Ansawdd Allanol Archwilio Mewnol, mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi ystyried y sylwadau o ran cael adroddiad Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant, ac felly, mae wedi'i gynnwys yn Atodiad 3 ac wedi'i dynnu o'r Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1 Nid oes angen gwneud penderfyniad ynglŷn â'r adroddiad hwn. Nid oes cyfraniad uniongyrchol at y Blaenoriaethau Corfforaethol, ond bydd rhai prosiectau yn y Cynllun yn adolygu meysydd Blaenoriaeth Corfforaethol ac yn darparu sicrwydd ar eu darpariaeth.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Amherthnasol – nid oes penderfyniad na chostau yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Les?

7.1 Nid oes angen penderfyniad na chynnig ar gyfer newid mewn perthynas â'r adroddiad hwn, felly nid oes unrhyw effaith ar bobl sy'n rhannu nodweddion sydd wedi eu gwarchod.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1 Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi ymgynghori â'r Cyfarwyddwyr Corfforaethol, y Swyddog Adran 151, yr uwch dîm rheoli a'u timau rheoli.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Ni cheir goblygiadau ariannol o ganlyniad i'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1 Gall methu â chyflwyno lefel ddigonol o archwilio mewnol olygu na all y Prif Archwilydd Mewnol roi 'barn' flynyddol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith y Cyngor ar lywodraethu, risg a rheolaeth yn ystod y flwyddyn. Gallai hyn arwain at godi problem lywodraethu sylweddol yn 'natganiad llywodraethu blynyddol' y Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1 Amherthnasol - nid oes angen gwneud penderfyniad ynglŷn â'r adroddiad hwn.